

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС

полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

06.10.2022

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТА ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В
ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ»**

Статус дисципліни
Рівень вищої освіти
Ступінь вищої освіти
Галузь знань

Спеціальність

Освітня програма
Форми здобуття вищої освіти
Мова навчання
Форма підсумкового контролю

мажор (обов'язкова)
другий (магістерський)
магістр
28 «Публічне управління та
адміністрування»
281 «Публічне управління та
адміністрування»
магістр
денна/заочна
українська
залік

Київ - 2022 рік

Розробник(и):

Оксана ЛАПКА — доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Ольга МІНЧЕНКО — доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
протокол від 02.09.2022 року № 1

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Схвалено науково-методичною радою НАВС
протокол від 06.10. 2022 року № 1

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

© Національна академія внутрішніх справ, 2022 рік

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Нормопроектувальна та правозастосовна діяльність в професійній сфері» є теоретичні та практичні аспекти природи нормопроектування та правозастосування як особливої форми реалізації об'єктивного права, а також сутність інших юридичних явищ і процесів, пов'язаних із застосуванням норм права.

Пререквізити: поліцейська деонтологія; теорія держави і права; історія держави і права України; історія держави і права зарубіжних країн; філософія; кримінологія; адміністративне право; конституційне право; цивільне право; кримінальне право; право Європейського Союзу; міжнародне право.

Постреквізити: міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності; гендерна рівність та заборона дискримінації в професійній діяльності; охорона праці в галузі та особиста безпека в професійній діяльності; реалізація адміністративного законодавства України; реалізація кримінального законодавства України.

Мета та завдання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Нормопроектувальна та правозастосовна діяльність в професійній сфері» є підготовка висококваліфікованих фахівців в сфері публічного управління та адміністрування, які володіють системою знань у сфері теоретико-практичних аспектів нормопроектування та правозастосування, а також навички та вміння ефективно застосовувати норми права в ході вирішення управлінських ситуацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Нормопроектувальна та правозастосовна діяльність в професійній сфері» є формування у здобувачів вищої освіти фундаментального теоретичного підґрунтя правової культури, правового світогляду і правового мислення; навчання здобувачів вищої освіти правильно здійснювати правову оцінку соціально значущих фактів, політичних подій і процесів, використовувати свій світоглядний потенціал для прийняття юридично значущих рішень; формування й утвердження у здобувачів вищої освіти активної громадянської позиції стосовно необхідності правомірної поведінки і протидії правопорушенням; навчання здобувачів вищої освіти орієнтуватися в чинному вітчизняному законодавстві; сприяння оволодінню здобувачами вищої освіти компетенціями із застосування норм права в ході управлінської діяльності тощо.

Програмні компетентності (інтегральні, загальні та фахові) відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення

управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування. (СК-03).

Програмні результати навчання:

- знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції. (РН-03).

Знання, уміння, навички. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- методологічні підходи до розуміння нормопроєктувальної техніки;
- знати та розуміти процеси координації діяльності суб'єктів у сфері управління та адміністрування, а також взаємодії з представниками місцевого самоврядування, громадськістю
- організовувати та керувати діяльністю підрозділів, які здійснюють нормотворчу та правозастосовну діяльність у сфері управління та адміністрування;
- узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, аргументовано їх пояснювати;
- аналізувати та визначати потреби удосконалення нормотворчої діяльності у сфері управління та адміністрування;
- визначати нормотворчі та правозастосовні прогалини, помилки у юридичній сфері, вживати заходи по їх усуненню та удосконаленню;

уміти:

давати усні та письмові аргументовані відповіді з питань навчальної дисципліни;

- уміти забезпечувати законність, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- уміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах професійної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій в у сфері управління та адміністрування;
- здійснювати наукові дослідження у сфері управління та адміністрування;
- викладати юридичні дисципліни на високому теоретичному й методичному рівнях, впроваджувати інноваційні технології, методи і засоби навчання;
- здійснювати правове виховання.

навички:

- використовувати понятійно-категоріальний апарат при вирішенні правових проблем;
- здійснювати власні наукові дослідження з проблем, що входить до предмету початкової дисципліни;

- застосувати теоретичні знання для високопрофесійного виконання службових обов'язків в процесі нормопроєктувальної та правозастосовної діяльності;
- практично застосовувати набуті знання при підготовці наукових статей та тез;
- формулювати та обґрунтовувати правові висновки, пропозиції, рекомендації.
- здатність інтерпретувати рішення ЄСПЛ у контексті предметної галузі дослідження.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	Денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
			1	1
	Семестр			
			1	1
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
			4	4
	Семінарські			
	Практичні			
			14	14
	Самостійна робота			
			72	72
	Вид контролю			
			залік	

3. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	се м.	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Нормотворчість як форма діяльності органів публічної влади.						10	2			8
Тема 2. Нормотворчий процес. Особливості						12			2	10

підготовки нормативно-правових актів.										
Тема 3. Нормопроектувальна техніка.						10			2	8
Тема 4. Правозастосовна діяльність органів публічної влади.						12	2		2	8
Тема 5. Тлумачення норм права як стадія правозастосовної діяльності.						10			2	8
Тема 6. Правозастосовні акти.						8			2	6
Тема 7. Проблеми нормопроекування та правозастосування.						10			2	8
Тема 8. Особливості застосування норм міжнародного права.						12			2	10
Всього годин						90	4		14	72
Форма підсумкового контролю: залік										

4. Плани навчальних занять за видами

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 1. Нормотворчість як форма діяльності органів публічної влади.

Питання лекційного заняття:

1. Правотворчість, нормотворчість, законотворчість: аспекти співвідношення.
2. Правові акти у сфері публічного управління та адміністрування.
3. Нормотворчість органів публічного управління: поняття, ознаки, рівні, функції.
4. Класифікація нормотворчості органів публічного управління.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 2. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Питання до практичного заняття:

Питання для практичного заняття:

1. Теоретична частина:

1.1. Нормотворчість як форма публічного управління.

1.2. Нормотворчий процес. Нормопроекування як стадія нормотворчого процесу.

1.3. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

2. *Практична частина:*

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються правотворчості та нормотворчості.

2.2. Вирішення тестових завдань, що стосуються нормотворчого процесу, його стадій та нормопроекування.

2.3. Робота над помилками.

2.4. Вирішення та обговорення практичних завдань.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 3. Нормопроекувальна техніка.

Питання для практичного заняття:

1. *Теоретична частина:*

1.1. Нормопроекувальна техніка: поняття, елементи, вимоги.

1.2. Загальна характеристика засобів і правил нормопроекування.

1.3. Роль і значення термінології в нормопроекуванні. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці.

1.4. Основні елементи проекту нормативно-правового акту. Реквізити нормативно-правових акту.

2. *Практична частина:*

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються нормопроекувальної техніки.

2.3. Робота над помилками.

2.4. Вирішення та обговорення практичних завдань.

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 4. Правозастосовна діяльність органів публічної влади.

Питання лекційного заняття:

1. Правозастосовна діяльність органів публічного управління як особлива форма реалізації права.

2. Застосування норм права в діяльності органів публічного управління: поняття, підстави, форми.

3. Стадії правозастосовної діяльності органів публічного управління.

4. Основні вимоги (принципи) до застосування норм права.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 4. Правозастосовна діяльність органів публічної влади.

Питання для практичного заняття:

Питання для практичного заняття:

1. *Теоретична частина:*

1.1. Правозастосовна діяльність органів публічного управління як особлива форма реалізації права.

1.2. Механізм, підстави та форми застосування норм права в діяльності органів публічного управління.

1.3. Ефективність правозастосування.

1.4. Правозастосовні провадження і режими.

2. *Практична частина:*

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються правозастосовної діяльності органів публічного управління.

2.2. Робота над помилками.

2.3. Вирішення та обговорення практичних завдань.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 5. Тлумачення норм права як стадія правозастосовної діяльності.

Питання до практичного заняття:

1. *Теоретична частина:*

1.1. Поняття та види тлумачення норм права.

1.2. Причини, що викликають необхідність тлумачення норм права у сфері публічного управління.

1.3. Процес, елементи тлумачення норм права.

1.4. Способи тлумачення норм права.

2. *Практична частина:*

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються тлумачення норм права.

2.2. Робота над помилками.

2.4. Вирішення та обговорення практичних завдань.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 6. Правозастосовні акти.

Питання до практичного заняття:

1. *Теоретична частина:*

1.1. Поняття та ознаки правозастосовних актів публічного управління.

1.2. Класифікація правозастосовних актів публічного управління.

1.3. Особливості правозастосовних актів публічного управління при прогалинах у законодавстві.

1.4. Юридична техніка правозастосовних актів публічного управління.

2. *Практична частина:*

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються поняття та ознаки актів застосування норм права у сфері публічного управління.

2.2. Вирішення тестових завдань, що стосуються видів правозастосовних актів у сфері публічного управління.

2.3. Робота над помилками.

2.4. Обговорення вирішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

Тема 7. Проблеми нормопроєктування та правозастосування.

Питання до практичного заняття:

1. Теоретична частина:

1.1. Проблеми нормотворчої та правозастосовної діяльності в системі публічного управління та шляхи їх подолання.

1.2. Прогалини в законодавстві та шляхи їх усунення і подолання.

1.3. Юридичні колізії та способи їх подолання.

1.4. Нормопроєктувальні та правозастосовні помилки: поняття та види.

2. Практична частина:

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються проблем нормопроєктування та шляхів їх усунення та подолання.

2.2. Вирішення тестових завдань, що стосуються проблем правозастосування у сфері публічного управління.

2.3. Робота над помилками.

Тема 8. Особливості застосування норм міжнародного права.

Питання до практичного заняття:

1. Теоретична частина:

1.1. Особливості застосування норм європейського права.

1.2. Місце у внутрішньому правопорядку міжнародних договорів, та загальновизнаних і звичаєвих норм міжнародного права, їх застосування українськими судами.

1.3. Взаємодія міжнародного та національного права і практика українських судів.

2. Практична частина:

2.1. Вирішення тестових завдань, що стосуються застосування норм міжнародного та європейського права.

2.2. Робота над помилками.

2.3. Вирішення та обговорення практичних завдань.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Практикум

Тема 2. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Реферати (доповіді):

1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності.

2. Види нормотворчості за формами участі в ній держави.

3. Участь громадянського суспільства у правотворчій діяльності.
4. Особливості нормотворення в системі публічної влади в сучасних умовах.
5. Функції правотворчості органів публічної влади.
6. Стадії нормотворчого процесу органів публічної влади (на вибір).
7. Проблеми підготовки проекту відомчого нормативно-правового акту.
8. Етапи нормотворчого процесу в МВС України.

Тестові завдання

1. Поняття «нормотворчість» і «правотворчість» — це:

- А. тотожні поняття;
- Б. поняття «правотворчість» є більш широким, ніж «нормотворчість»;
- В. поняття «нормотворчість» є більш широким, ніж «правотворчість»;
- Г. самостійні і не пов'язані між собою поняття.

2. Поняття «нормотворчість» і «нормоутворення» — це:

- А. тотожні поняття;
- Б. поняття «нормотворчість» є більш широким, ніж «нормоутворення»;
- В. поняття «нормоутворення» є більш широким, ніж «нормотворчість»;
- Г. самостійні і не пов'язані між собою поняття.

3. Суб'єктами нормотворчої діяльності є:

- А. державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування; громадські організації; підприємства, установи та організації;
- Б. громадяни України; державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування;
- В. громадяни України; державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування; громадські організації; підприємства, установи та організації;
- Г. державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування.

4. Нормотворчість – це:

- А. особлива діяльність держави в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення суспільних потреб та інтересів і забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод громадян та їх ефективного захисту;
- Б. особлива діяльність громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування, спрямована на нормативне закріплення суспільних потреб та інтересів і забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод громадян та їх ефективного захисту;
- В. особлива діяльність держави в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення державних потреб та інтересів;
- Г. особлива діяльність громадянського суспільства, а також держави в

особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення державних потреб та інтересів.

5. Підготовка проекту нормативно-правового акта – це:

- a) цілеспрямована діяльність, що складається із взаємопов'язаних послідовних дій, результатом яких має стати закон
- b) діяльність суб'єктів права, результатом якої є видання нормативно-правового акту
- c) цілеспрямована та поступова діяльність, що складається із взаємозумовлених та взаємопов'язаних послідовних дій, результатом яких має стати акт, спрямований на задоволення потреб суспільства і держави
- d) цілеспрямована та поступова діяльність суб'єктів правотворчості, що полягає у їх діяльності з видання нормативно-правового акту

6. Проект нормативно-правового акта повинен:

- a) не повторювати норм права, які містяться в інших нормативно-правових актах
- b) бути внутрішньо узгодженим, мати логічно побудовану структуру
- c) бути ясним, чітким, зрозумілим, стислим, компактним та послідовним
- d) всі відповіді вірні

7. Під відомчою нормотворчістю слід розуміти:

- a) діяльність уповноважених керівників центральних органів виконавчої влади, які у межах своєї компетенції створюють законодавчі акти шляхом створення, зміни, доповнення, скасування правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин, які входять до сфери їх управління
- b) діяльність уповноважених керівників центральних органів виконавчої влади, які у межах своєї компетенції створюють відомчі підзаконні акти шляхом створення, зміни, доповнення, скасування правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин, які входять до сфери їх управління
- c) діяльність суб'єктів правотворчості, які створюють правозастосовні акти, спрямовані на регулювання тих суспільних відносин
- d) діяльність центральних органів виконавчої влади, яка полягає у створенні, зміні, скасуванні правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин

8. Вкажіть основні стадії нормотворчого процесу:

- a) прийняття рішення про підготовку проекту нормативно-правового акта; прийняття нормативно-правового акта; промульгація нормативно-правового акта; офіційне оприлюднення нормативно-правового акта
- b) планування нормотворчої діяльності; внесення проекту нормативно-правового акта суб'єкту нормотворення; набрання чинності нормативно-

правового акта

- c) нормотворча ініціатива; нормопроекування; попередній та офіційний розгляд проекту нормативно-правового акту; прийняття, підписання та офіційне оприлюднення НПА
- d) нормотворча ініціатива; нормопроекування; промульгація нормативно-правового акта; офіційне оприлюднення нормативно-правового акта

9. За підставами для проведення правова експертиза може бути:

- a) первинною, повторною, додатковою і контрольною
- b) одноособовою або груповою
- c) повторною або додатковою
- d) первинною або вторинною

10.Порядок проведення правової експертизи проекту нормативно-правового акта включає такі стадії:

- a) концептуальна оцінка; системно-юридична оцінка; юридико-технічна оцінка; експертний висновок
- b) визначення типових характеристик нормативно-правового акта; визначення ступеня відповідності проекту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів вимогам юридичної техніки; формулювання загального висновку
- c) концептуальна оцінка; визначення ступеня відповідності проекту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів вимогам юридичної техніки; юридико-технічна оцінка
- d) юридико-технічна оцінка; експертний висновок

11.Проект розпорядження Кабінету Міністрів України готується:

- a) у разі затвердження, прийняття або приєднання до міжнародних договорів
- b) з оперативних, організаційно-розпорядчих або інших питань
- c) з питань визнання такими, що втратили чинність, постанов Кабінету Міністрів України, або їх скасування
- d) з питань затвердження положення або іншого нормативно-правового акта

12.На якій стадії нормотворчого процесу готуються супровідні документи до проекту відомчого нормативно-правового акту

- a) обговорення проекту у правотворчому органі
- b) прийняття чи затвердження проекту нормативно-правового акту
- c) внесення проекту акту до правотворчого органу
- d) правильна відповідь відсутня

Завдання для самостійної роботи:

1. Здійсніть співвідношення правотворчості, законотворчості, нормотворчості.

2. Здійсніть видову характеристику правових актів органів публічної влади.
3. Назвіть функції нормотворчості органів публічної влади.
4. Розкрийте особливості передпроектної стадії нормотворчого процесу.
5. Охарактеризуйте сутність нормопроекування як стадії нормотворчого процесу.
6. Назвіть основні завдання юридичного нормопроекування.
7. Вкажіть суб'єктів юридичного проектування.
8. Назвіть завдання правової експертизи проекту нормативно-правового акта.
9. Вкажіть стадії проведення правової експертизи проекту нормативно-правового акта.
10. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі законотворчої діяльності.
11. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі діяльності Кабінету Міністрів України.
12. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі відомчої нормотворчої діяльності.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми: «Спільне і відмінне між поняттями правотворчість та нормотворчість»:

поняття	спільне	поняття
<i>правотворчість</i>		<i>нормотворчість</i>
	відмінне	

2. Заповніть таблицю (вкажіть різновиди нормотворчості за певними критеріями):

<i>Критерії</i>	<i>Різновиди</i>
1) за суб'єктами нормотворчості диференціюється на	а) б)
2) залежно від форм створюваного права	
3) за формами участі в нормотворчості держави	
4) за формою	

5) за юридичною силою актів	
-----------------------------	--

3. Заповніть таблицю (вказіть загальні та спеціальні принципи нормотворчості):

<i>Загальні</i>	<i>Спеціальні</i>

4. Заповніть таблицю (вказіть суб'єктів нормопроєктувальної діяльності за основними групами):

основні групи державних суб'єктів нормопроєктувальної діяльності:	суб'єкти
суб'єкти нормопроєктування в межах законотворчої діяльності	
суб'єкти нормопроєктування в межах підготовки актів Президента України	
суб'єкти нормопроєктування в межах підготовки актів Кабінету Міністрів України	
суб'єкти нормопроєктування в межах підготовки актів центральних та місцевих органів виконавчої влади	

5. На підставі аналізу Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» визначте стадії законотворчого процесу.

6. Заповніть таблицю (вказіть спільні та відмінні риси процесу відомчої нормотворчості та законотворчості):

відомча нормотворчість	законотворчість
<i>Спільне</i>	
<i>Відмінне</i>	

Тема 3. Нормопроєктувальна техніка.

Реферати:

1. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів.
2. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки.
3. Колізії в сфері нормотворення.
4. Термінологічні колізії в нормотворчій діяльності
5. Юридична техніка нормотворчої діяльності Міністерства внутрішніх справ України.
6. Сучасні концепції оціночних понять у праві.
7. Юридична конструкція в комплексі елементів нормотворчої техніки.

Тестові завдання

- 1. Система мовних та логічних прийомів, методів, засобів та юридичних процедур діяльності державного апарата спрямованої на вироблення нормативно-правових актів – це:**
 - a) законодавча техніка
 - b) техніка підзаконної нормотворчості
 - c) нормопроєктувальна техніка
 - d) техніка правозастосування
- 2. Під терміном розуміють:**
 - a) відображення явища об'єктивної дійсності у свідомості людей
 - b) коротке визначення якого-небудь поняття, що відображає істотні ознаки предмета або явища
 - c) слово (або словосполучення), що представляє поняття у відповідній знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом.
 - d) не має вірної відповіді
- 3. Прийом нормопроєктуальної техніки, який полягає в тому, що в тексті правового положення міститься вказівка на те, що звертатися за якимось елементом юридичної норми слід до відповідної структурної частини (пункту, статті, глави, розділу) даного або іншого нормативно-правового акту (актів) – це:**
 - a) посилання
 - b) відсилання
 - c) відтворення (повторення)
 - d) уточнення
- 4. Під дефініцією розуміють:**
 - a) відображення явища об'єктивної дійсності у свідомості людей

- b) коротке визначення якого-небудь поняття, що відображає істотні ознаки предмета або явища
- c) слово (або словосполучення), що представляє поняття у відповідній знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом
- d) не має вірної відповіді

5. При конкуренції іноземного терміну з терміном українського походження перевага надається:

- a) іноземному терміну
- b) терміну українського походження або такому іноземному терміну, що фактично набув стійкого україномовного звучання
- c) терміну за вибором нормопроєктувальника
- d) створюється новий термін

6. Які терміни відповідно до вимог нормопроєктувальної техніки не слід супроводжувати визначеннями (дефініціями) у текстах нормативно-правових актів?

- a) загальновживані терміни
- b) загальновживані терміни, що мають у нормативно-правовому акті особливе, більш точне, спеціальне значення
- c) професійні терміни
- d) юридичні терміни

7. Прийом нормопроєктувальної техніки суть якого полягає в тому, що будь-яка юридична норма завжди має повну структуру (гіпотезу, диспозицію, санкцію) та викладається в текстах нормативно-правових актів у формі правових положень – це:

- a) юридична конструкція
- b) нормативна побудова
- c) галузева типізація
- d) не має вірної відповіді

8. Прийом нормопроєктувальної техніки, який забезпечує побудову типових моделей (схем) правовідносин, які відображають їх структурну будову та взаємозв'язок, відбивають особливості різних правовідносин – це:

- a) юридична конструкція
- b) нормативна побудова
- c) галузева типізація
- d) не має вірної відповіді

9. Прийом нормопроєктувальної техніки, який полягає у визначенні поняття через інше поняття, що є найближчим його родом, з вказівкою на видову відмінність – це:

- a) прийом визначення понять через рід і видову відмінність

- b) прийом визначення понять через перерахування
- c) прийом класифікації понять
- d) прийом “підміни понять”

10. Яке з названих понять є оціночним поняттям?

- a) особлива жорстокість
- b) аукціон
- c) крадіжка
- d) лізингова діяльність

11. Прийом відтворення (повторення) правових положень використовується в текстах нормативно-правових актів для того, щоб:

- a) нормативно-правовий акт був більш ясним
- b) нормативно-правовий акт був більш точним
- c) забезпечити логічний зв’язок положень різних актів
- d) не має вірної відповіді

12. Прийом нормопроєктувальної техніки, який передбачає однозначність, загальновизначеність, стабільність і доступність термінології нормативно-правових актів, має назву:

- a) упорядкування термінології
- b) адаптація термінології
- c) гармонізація термінології
- d) уніфікація термінології

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте поняття та ознаки юридичної техніки.
2. Визначте роль і значення термінології в нормопроєктуванні.
3. Розкрийте структуру проекту нормативно-правового акту.
4. Вкажіть основні вимоги до змісту підзаконного нормативно-правового акту.
5. Розкрийте сутність оціночних понять та юридичних конструкцій.
6. Назвіть причини виникнення правових помилок.
7. Вкажіть види правотворчих помилок.
8. Назвіть види колізій у нормативно-правових актах.
9. Вкажіть способи подолання колізій у нормативно-правових актах органів публічного управління.
10. Розкрийте способи усунення прогалин у нормативно-правових актах органів публічного управління.

Практичні завдання:

1. Використовуючи інформаційно-пошукову систему "Законодавство України" підберіть з чинного законодавства приклади використання в текстах

нормативно-правових актів різних видів термінів. Результат викладіть у конспекті за такою схемою.

1.	Загальновживані терміни	
2.	Загальновживані терміни, що мають у нормативно-правовому акті особливе, більш точне, спеціальне значення	
3.	Професійні терміни	
4.	Юридичні терміни	
5.	Архаїзми	
6.	Історизми	
7.	Жаргонізми (арго)	
8.	Іноземні слова (словосполучення)	
9.	Правові аббревіатури	
10.	Правові символи	
11.	Оціночні поняття	

2. Використовуючи інформаційно-пошукову систему "Законодавство України" підберіть з чинного законодавства приклади використання в текстах нормативно-правових актів різних видів правових положень (правових формул, що виражають закінчену думку). Результати викладіть у конспекті за такою схемою:

1.	Види правових положень залежно від цільового призначення:	
	положення-начала	
	положення-принципи	
	положення-дефініції	
	положення-доручення	
	колізійні положення	
2.	Види правових положень залежно від ступеня узагальнення правового матеріалу:	
	загальні положення	
	спеціальні положення	
	виключні положення	
3.	Види правових положень залежно від методу правового регулювання:	
	імперативні положення	
	диспозитивні положення	
4.	Види правових положень залежно від характеру впливу на особу:	
	заохочувальні положення	
	рекомендаційні положення	

5.	Види правових положень залежно від функціональної спрямованості:	
	регулятивні положення:	дозволяючі (уповноважувальні) положення
		зобов'язувальні положення
		заборонювальні положення
	охоронні положення	

3. Відомий німецький юрист Рудольф фон Ієринг зазначав: “Технічна недосконалість права не є лише частковою недосконалістю, не є нехтуванням окремою стороною права. Технічна недосконалість права являє собою недосконалість усього права, недолік, що гальмує право і шкодить йому у всіх його цілях і завданнях”.

Прокоментуйте наведене вище висловлювання Р. Ієринга. Відповідь обґрунтуйте.

4. Підготовка мультимедійних презентацій по питаннях даної теми.

Тема 4. Правозастосовна діяльність органів публічної влади.

Реферати:

1. Реалізація норм права як важлива стадія правового регулювання суспільних відносин.

2. Суб'єкти правозастосування: теоретико-правова характеристика.

3. Теоретичний аналіз підстав застосування норм права (на прикладах окремих галузей вітчизняного права).

4. Органи місцевого самоврядування як уповноважені суб'єкти правозастосування.

5. Особливості застосування норм права в діяльності органів публічного управління.

6. Юридична кваліфікація як стадія застосування норм права.

Тестові завдання

Що слід розуміти під реалізацією норм права:

- діяльність органів судової влади щодо тлумачення норм права, яка відображається у вигляді загальнообов'язкового, передбаченого законом державно-владного веління
- втілення приписів юридичних норм в життя шляхом прийняття правозастосовного акта, який не обмежується часом, простором і колом осіб;
- реальне, практичне втілення в життя норм права у правомірній поведінці суб'єктів права
- особливу форму застосування норм права

Які форми реалізації норм права виокремлюють залежно від зовнішнього

прояву:

- a) офіційна та неофіційна
- b) безпосередня і делегована
- c) юридична та соціальна
- d) активна і пасивна

Якими методами забезпечується реалізація норм права:

- a) переконання, заохочення, примус
- b) пізнання, виховання, попередження
- c) гносеологічний, аксіологічний, профілактичний
- d) прогностичний, профілактичний, гносеологічним

Під застосування норм права необхідно розуміти:

- a) правову діяльність громадян, що реалізується за допомогою дотримання та використання норм права в конкретній життєвій ситуації і завершується отриманням відповідного правозастосовного акта
- b) управлінську діяльність органів державної влади та уповноважених державою суб'єктів з внесення індивідуально-конкретних приписів, якими одним учасниками правовідносин надаються права, а на інших – покладаються обов'язки
- c) діяльність фізичних та юридичних осіб, які використовують норми права у встановленій державою процесуальній формі, дотримуючись положень законодавства і виконуючи покладені на них обов'язки
- d) юридичну діяльність компетентних громадян з дотримання та використання норм права, що має чітко встановлену державою процесуальну форму, завершується винесенням індивідуально-правового припису і гарантується застосуванням владним примусом

Які види застосування норм права виокремлюють:

- a) правовий і соціальний
- b) процесуальний та інформаційний
- c) юридичний і звичайний
- d) позитивне та юрисдикційне

До функцій застосування норм права належать:

- a) інтегративна, когнітивна та прогностична
- b) правовстановлююча, правовідновлююча та правозахисна
- c) правовстановлююча та правоохоронна
- d) правозабезпечувальна та індивідуального правового регулювання

Механізмом правозастосування є:

- a) сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних правових засобів, які використовуються державними органами, їх посадовими особами з метою забезпечення законного, обґрунтованого та справедливого у відповідності до волі законодавця застосування права

- b) динамічно організоване утворення в середині правової системи, яке складається з декількох одиниць, що спрямовують свою роботу на отримання соціально корисного результату, збагачення правового змісту і досягнення поставленої мети
- c) організоване на постійній основі юридичне явище, яке містить у собі всі компоненти правової системи, працює над їх постійним функціонуванням і організовує безперервний зв'язок із правом
- d) встановлений на відповідних засадах процес реалізації норм права, який має стрімкий динамічний характер і функціонує за встановленими нормативними приписами

Основними структурними елементами механізму правозастосування є:

- a) суб'єкт правозастосування, об'єкт, правозастосовна процедура, підстава застосування норм права, результат правозастосовної діяльності
- b) владний суб'єкт, об'єкт, метод і спосіб правового регулювання
- c) спеціальний суб'єкт, об'єкт і метод правового регулювання
- d) владний суб'єкт, об'єкт, метод і спосіб правового регулювання, стадії застосування права, результат правозастосовної діяльності (правозастосовний акт)

Які суб'єкти уповноважені застосовувати норми права:

- a) всі громадяни, особи без громадянства, біпатриди
- b) виключно громадяни, які мешкають на території відповідної держави
- c) уповноважені органи державної влади та уповноважені ними суб'єкти, зокрема органи місцевого самоврядування, державні і приватні нотаріуси, комісії з трудових спорів
- d) усі відповіді правильні

Формами застосування норм права є:

- a) правозахисна, правовідновлююча
- b) оперативно-виконавча, правоохоронна, правозахисна
- c) правоохоронна, правозахисна
- d) правоохоронна, правозахисна, оперативно-виконавча

Реалізація норм права пов'язана з:

- a) компетентною діяльністю державних органів з питань з'ясування та роз'яснення норм права
- b) визначенням абстрактних приписів норми права до конкретної особи чи декількох осіб стосовно їх поведінки у окремо взятій життєвій ситуації
- c) прийняттям загального та обов'язкового для всіх без виключення суб'єктів права правозастосовного акта
- d) відкриттям провадження та винесенням уповноваженим державно-владним органом офіційного рішення по конкретній справі

Серед ознак реалізації норм права можна виокремити:

- a) постійність, владний характер, законність, відкритість, прозорість
- b) тимчасовість, послідовність дій, демократичність, законність, чітко визначена процедура дій
- c) процедурний характер дій, правомірність дій, забезпеченість державою,
- d) соціальна корисність дій, вольовий характер дій
- e) державно-владний характер, правомірність дій, забезпеченість державою, законність, гласність

У залежності від суб'єктів, що реалізують право, які форми реалізації норм права виокремлюють:

- a) групові, суспільні, колективні, професійні
- b) професійні та колективні
- c) суспільні, групові, масові
- d) індивідуальна та колективна

Формами реалізації норм права є:

- a) виконання, заохочення, переконання, застосування
- b) дотримання, виконання, використання, застосування
- c) виконання, використання, застосування, переконання
- d) заохочення, застосування, використання, виконання, дотримання

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте особливості правозастосовної діяльності органів публічної влади як форми реалізації права.
2. Сформулюйте поняття застосування норм права в діяльності органів публічної влади.
3. Вкажіть підстави застосування норм права в діяльності органів публічної влади.
4. Визначте форми застосування норм права в діяльності органів публічної влади.
5. Визначте стадії правозастосовної діяльності органів публічної влади.

Практичні завдання:

1. Доповніть твердження:
 Реалізація норм права пов'язана з ...суб'єктів.
 До ознак реалізації норм права належить: забезпеченість державою, ... дій, ... дій, вольовий характер дій, ... характер дій.
 Правозастосування — це ... діяльність, яка відбувається ... і регламентується процедурними нормами, які встановлюють повний ... і забезпечують її ...
 До основних структурних елементів механізму застосування норм права належать: суб'єкт ..., об'єкт, ..., підстави ..., результат ...
 Серед форм застосування норм права виокремлюють: ... форму застосування, ...форму застосування, ... форму застосування.
2. *Розподіліть зазначене нижче на стадії правозастосування та*

офіційного тлумачення норм права: «Правороз'яснювальна ініціатива суб'єктів суспільних відносин; збір даних про особу, щодо якої застосовується норма права; узагальнення практики і перевірка необхідності роз'яснення норм права; юридична оцінка зібраних доказів; розробка та обговорення тексту (проекту) роз'яснення норми права; вибір норми матеріального права; прийняття або затвердження проекту роз'яснення норми права».

3. На якій стадії правозастосування доцільно здійснювати такі дії?

А) «Перевірка справжності та юридичної дії норми, яка полягає у з'ясуванні юридичної сили норми права, її обов'язковості. При цьому встановлюється автентичність правової норми, тобто відповідність тексту оригінала (офіційні видання); правомірність НПА; з'ясовується питання дії норми у часі, у просторі та за колом осіб.

Б) «Підготовка і обговорення варіантів рішення, перевірка остаточної юридичної кваліфікації фактичного складу, викладення матеріалів у певній послідовності, закріплення вибраного варіанту рішення.

4. Визначте, у яких частинах правозастосовного акту зазначається наведена нижче інформація: «Назва документа та найменування суб'єкта (органу), що його прийняв, предмет справи, термін прийняття; виклад суті справи; аналіз доказів, їх оцінка, юридична класифікація та її обґрунтування; висновки правозастосувального суб'єкта (органу) щодо справи, яка вирішується».

5. Проаналізуйте запропоновані ситуації. За змістом і значенням у механізмі реалізації права визначте, до якого виду правозастосовних актів їх слід віднести: прийняття органами внутрішніх справ рішення щодо дозволу на придбання особою мисливської зброї; внесення особи в списки виборців; дозвіл на торгівлю; постановлення особи на реєстраційний облік за місцем проживання.

6. Відміна незаконного правозастосовного акта; примусове зобов'язання суб'єкта правозастосування якісно та відповідно до законодавства виконати покладений на нього обов'язок; застосування санкцій до суб'єкта правозастосовної діяльності, який скоїв помилку – це: Види юридичної відповідальності. Види неправомірної поведінки. Способи подолання правозастосовних помилок. Виберіть правильний варіант відповіді.

7. Які принципи правозастосовної діяльності відображені у наведеному тексті? «Прийняття правозастосовного рішення на основі знань про об'єктивно істинні юридичні факти, які передбачені гіпотезою норми права, з обранням норми права, яка найефективнішим та найоптимальнішим способом дасть можливість досягти мети правового регулювання у межах повноважень органу правозастосування, за процедурою, встановленою законом, та у передбаченій законом формі».

Тема 5. Тлумачення норм права як стадія правозастосовної діяльності.

Реферати:

1. Юридична герменевтика як наука і мистецтво тлумачення.
2. Процес тлумачення норм права і його елементи.
3. Механізм з'ясування змісту правової норми.
4. Роль доктринального тлумачення норм права.
5. Неофіційне тлумачення норм права.
6. Правозастосовне тлумачення норм права.
7. Цільовий (телеологічний) спосіб тлумачення норм права.
8. Юридична техніка правоінтерпретаційних актів.

Тестові завдання

1. **Розумовий (інтелектуальний) процес і вид юридичної діяльності, спрямований на з'ясування і роз'яснення змісту норм права та положень інших правових документів з метою правильної їх реалізації:**
 - a) систематизація
 - b) інкорпорація
 - c) консолідація
 - d) тлумачення
2. **За способом юридичного тлумачення виокремлюють такі його види:**
 - a) буквальне
 - b) філологічне
 - c) розширювальне
 - d) обмежувальне
3. **Залежно від співвідношення між текстуальним вираженням правової норми та її дійсним змістом (за обсягом) тлумачення поділяється на такі види:**
 - a) телеологічне
 - b) філологічне
 - c) системне
 - d) обмежувальне
4. **За суб'єктами тлумачення та його юридичними наслідками розрізняють такі види тлумачення:**
 - a) телеологічне
 - b) філологічне
 - c) системне
 - d) офіційне
5. **Офіційне тлумачення поділяється на:**
 - a) філологічне і системне
 - b) нормативне і казуальне
 - c) обмежувальне і розширювальне
 - d) історико-політичне і цільове

6. Вид тлумачення, коли зміст норми, що тлумачиться, повністю збігається з її текстуальним вираженням:

- a) філологічне
- b) буквальне
- c) обмежувальне
- d) історико-політичне

7. Тлумачення змісту норм права, що здійснюється (чи може здійснюватися) практично всіма людьми, які не мають ні спеціальної юридичної освіти, ні досвіду юридичної діяльності. Значення такого тлумачення здебільшого обмежується потребами реалізації тих чи інших правових норм самим суб'єктом тлумачення:

- a) доктринальне
- b) легальне
- c) буквальне
- d) буденне

8. Функція тлумачення норм права яка спрямована на з'ясування і усвідомлення змісту правової норми, що тлумачиться, самим суб'єктом тлумачення:

- a) гуманізаційна
- b) з'ясувально-пояснювальна
- c) трансформуюча
- d) компенсаційна

9. Чинники, що зумовлюють необхідність тлумачення норм права:

- a) наявність колізій між правовими нормами
- b) прогалини в правовому регулюванні
- c) технічна недосконалість формулювання правових норм
- d) всі відповіді вірні

10. Вид тлумачення, яке здійснюється уповноваженими на те державою органами і результати якого мають обов'язковий характер:

- a) телеологічне
- b) філологічне
- c) системне
- d) офіційне

Завдання для самостійної роботи:

- 1. Вкажіть поняття та ознаки тлумачення норм права.
- 2. Охарактеризуйте цілі тлумачення норм права.
- 3. Визначте фактори, що зумовлюють необхідність тлумачення.
- 4. Розкрийте об'єкт та предмет тлумачення норм права.
- 5. Вкажіть та розкрийте особливості стадій тлумачення.

6. Здійсніть співвідношення дійсного змісту норм права з її текстуальним виразом.
7. Розкрийте сутність акту тлумачення норм права.
8. Вкажіть види інтерпретаційних актів.
9. Розкрийте особливості структури акту тлумачення норм права.

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми:

Поняття 1	Поняття 2
Спільне	
Поняття 1	Поняття 2
Відмінне	

Варіант 1. «Спільне і відмінне між поняттями правозастосовний акт та акт тлумачення норм права».

Варіант 2. «Спільне і відмінне між поняттями нормативне та казуальне тлумачення норм права».

Варіант 3. Спільне і відмінне між поняттями авторське та делеговане тлумачення норм права».

2. Доповніть визначення:

Тлумачення норм права – це діяльність різних суб'єктів щодо ...

Офіційне тлумачення норм права – це роз'яснення змісту норм права, що здійснюється ...

Нормативне тлумачення норм права – це офіційне роз'яснення, що поширюється на ...

Казуальне тлумачення норм права – це офіційне роз'яснення норм права, обов'язкове лише для ...

Неофіційне тлумачення норм права – це роз'яснення змісту норм права, що дають особи, які ...

Компетентне тлумачення норм права – здійснюється особами, які ...

Буденне тлумачення норм права – здійснюється суб'єктами, які ...

Буквальне тлумачення норм права – має місце тоді, коли ...

Історичний спосіб тлумачення норм права – полягає у з'ясуванні змісту норм права на підставі ...

3. Знайдіть і виправте помилку:

2.1. Офіційне тлумачення здійснюється уповноваженими на те державою органами і результати якого не мають обов'язкового характеру;

2.2. Залежно від співвідношення між текстуальним вираженням правової норми та її дійсним змістом (за обсягом) тлумачення поділяється на такі види:

1) буквальне (адекватне) тлумачення, коли зміст норми, що тлумачиться, повністю збігається з її текстуальним вираженням;

2) обмежувальне, коли зміст норми, що тлумачиться, ширший за її текстуальне вираження;

3), розширювальне, коли зміст норми, що тлумачиться, вузьчий від її текстуального вираження

4. Ст.29 Конституції України: *«Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність»*. Який вид тлумачення норм права за обсягом потрібно використати?

5. Вирішіть такі задачі:

Задача № 1.

Фотограф Б. Павлюк з ведмедем підійшов до зали очікування залізничного вокзалу. На вході він звернув увагу на інформаційну табличку «З собаками вхід заборонено», однак усе одно зайшов на територію зали очікування. При цьому він виходив з того, що ведмідь не є собакою, а тому з ним вхід не заборонено. Черговий по вокзалу О. Денисенко зробив фотографу зауваження та пояснив, що у випадку заборони входу з собакою, вхід з ведмедем також заборонено.

Який вид тлумачення за обсягом був здійснений фотографом та черговим по вокзалу?

Задача № 2.

Громадянин В. Леоненко звернувся до поліції з повідомленням про те, що С. Морозюк умовляв його викрасти велосипед у сусідки останнього, але він відмовився. При цьому В. Леоненко вимагав визнати С. Морозюка підбурювачем відповідно до ч. 4 ст. 27 Кримінального кодексу України (Підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину).

Які способи тлумачення норм права має використати поліцейський у такому випадку?

Тема 6. Правозастосовні акти.

Реферати:

1. Місце та роль актів застосування права в системі правових актів.
2. Класифікація правозастосовних актів.
3. Функції правозастосовних актів.
4. Способи подолання прогалин у законодавстві України.
5. Юридична мова правозастосовних актів.

Тестові завдання

До видів правозастосовних актів не відносяться:

- А. усний, письмовий, конклюдентний
- В. конституційні, звичайні, надзвичайні
- С. вирок, наказ, постанова
- Д. протоколи, рішення, подання

Правозастосування – це:

- А. здійснювана в установлених законом формах державно-владна, організаційна діяльність компетентних органів держави, посадових осіб

- чи спеціально уповноважених на те громадських об'єднань з вирішення конкретних юридично-значимих ситуацій
- В. винесення на основі норм права рішень по конкретним актам
 - С. діяльність суб'єктів права з використання своїх прав
 - Д. процедурно-процесуальна діяльність державних органів, що мають владні повноваження

За юридичним наслідками правозастосовні акти бувають:

- А. письмові, усні
- В. одноособові, колегіальні
- С. правовстановлюючі, правоконстатуючі, правоприміняючі
- Д. дозвільні, заборонні

З яких частин складається структура правозастосовного акта?

- А. встановлення фактичних обставин справи, прийняття рішення
- В. вступна, мотивувальна, резолютивна
- С. пояснювальна, мотивувальна, забороняюча
- Д. вступна, описова, мотивувальна, резолютивна

Правозастосовний акт – це:

- А. будь-який нормативно-правовий акт, прийнятий компетентним державним органом
- В. правовий акт компетентного органу або посадової особи, прийнятий на основі юридичних фактів і норм права, який визначає права, обов'язки або міру юридичної відповідальності конкретних осіб
- С. документ, що приймається громадським об'єднанням на основі норм права
- Д. нормативно-правовий акт, що регулює суспільні відносини

Урегульований процесуальними нормами порядок діяльності компетентних державних органів, що полягає в підготовці, ухваленні і документальному закріпленні юридичних рішень загального або індивідуального характеру, – це:

- А. правотворчий процес
- В. правозастосовний процес
- С. юридичний процес
- Д. кримінальний процес

Зміст правозастосовних актів поділяють на:

- А. юридичний і фактичний
- В. конкретний і відносний
- С. статичний і динамічний
- Д. описовий і мотивувальний

Види актів застосування права за предметом правового регулювання:

- А. письмові, усні, конклюдентні
- В. кримінально-правові, адміністративно-правові, цивільно-правові
- С. дозвольні, зобов'язуючі, забороняючі
- Д. регулятивні, охоронні

Види актів застосування права за формою зовнішнього прояву:

- А. письмові, усні, конклюдентні
- В. кримінально-правові, адміністративно-правові, цивільно-правові
- С. дозвольні, зобов'язуючі, забороняючі
- Д. регулятивні, охоронні

Завдання для самостійної роботи:

1. Вкажіть підходи до визначення поняття правозастосовного акта в юридичній науці.
2. Визначте ознаки
3. Вкажіть спільні та відмінні риси правозастосовних та нормативно-правових актів.
4. Розкрийте структуру правозастосовних актів.
5. Здійсніть класифікацію правозастосовних актів.
6. Вкажіть особливості правозастосовних актів при прогалинах у законодавстві.
7. Розкрийте особливості юридичної техніки правозастосовних актів.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми:

Поняття 1	Поняття 2
Спільне	
Поняття 1	Поняття 2
Відмінне	

Варіант 1. Спільне і відмінне між поняттями «правозастосовний акт» та «нормативно-правовий акт».

Варіант 2. Спільне та відмінне між поняттями «правозастосовний акт» і «акт тлумачення норм права».

Варіант 3. Спільне і відмінне між поняттями «аналогія закону» та «аналогія права».

2. Охарактеризуйте наведений нижче правозастосовний акт за відповідними критеріями класифікації: залежно від суб'єктів, які здійснюють застосування; залежно від юридичної форми; залежно від видів правових відносин; залежно від форми зовнішнього вираження:

**Указ
Президента України**

Про нагородження Г. Чапкіса орденом князя Ярослава Мудрого

За визначний особистий внесок у розвиток національної культури і хореографічного мистецтва, значні творчі здобутки, високу професійну майстерність **постановляю:**

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня ЧАПКІСА Григорія Миколайовича – хореографа, професора кафедри Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Президент України
м. Київ

24 лютого 2020 року
№ 56/2020

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

3. Вирішить задачу:

Робітник заводу С. Ковальчук звернувся до директора підприємства із заявою про надання йому матеріальної допомоги. Директор на цій заяві наклав резолюцію «Надати матеріальну допомогу».

Які частини правозастосовного акта зазначені в наведеному прикладі, назвіть їх кількість.

4. Доповніть твердження:

Види актів застосування норм права за ... : 1) регулятивні – офіційно підтверджують або визначають права та обов'язки сторін, викладені в диспозиції регулятивних норм (наприклад, свідоцтво про реєстрацію шлюбу); 2) охоронні – встановлюють міру юридичної відповідальності відповідно до санкції охоронних норм (наприклад, квитанція про сплату штрафу).

Види актів застосування норм права за ... : 1) кримінально-правові; 2) адміністративно-правові; 3) цивільно-правові та ін.

5. За наявності прогалини в закон законодавець пропонує суб'єкту правозастосування різну поведінку. Ознайомившись з п. 6 ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р., ст. 8 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р., ч. 9 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 р., ст. 10 Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 р., ч. 4 ст. 3 Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р., *визначте та охарактеризуйте особливості подолання прогалин у різних галузях вітчизняного законодавства.*

Тема 7. Проблеми нормопроєктування та правозастосування.

Реферати:

1. Причини появи юридичних колізій у законодавстві.
2. Юридична колізія як правове явище.

3. Прогалини в законодавстві.
4. Співвідношення конкуренції в праві та юридичних колізій.
5. Причини виникнення правозастосовних помилок.

Тестові завдання

Колізії, що виникають внаслідок часткового збігу обсягів їх регулювання, зумовленого специфікою суспільних відносин – це:

- A. змістові колізії
- B. просторові
- C. прості
- D. негативні

Колізії норм права, в яких відбувається зіткнення двох і більше правових норм і які регламентують певні суспільні відносини та знаходяться на різному рівні в структурі ієрархічного законодавства мають назву:

- A. темпоральні
- B. ієрархічні
- C. складні
- D. просторові

До станів юридичних колізій відносять:

- A. темпоральний і змістовий
- B. просторовий та ієрархічний
- C. статичний і динамічний
- D. динамічний і темпоральний

Причинами ієрархічних колізій є:

- A. множинність суб'єктів правотворчих органів
- B. ігнорування та порушення правил законодавчої техніки
- C. порушення процедури прийняття
- D. помилки суб'єктів правоутворення

Види колізій (найпоширеніші в українському законодавстві):

- A. статистичні та темпоральні
- B. ієрархічні, змістові, темпоральні та просторові
- C. статистичні та динамічні;
- D. динамічні та змістовні

Співпадіння темпоральної та ієрархічної колізії відбувається, якщо:

- A. з одного і того ж питання, вже врегульованого приписами вищої ієрархії, приймається правова норма меншої юридичної сили, яка розходиться з першою за змістом
- B. норма, яка має меншу юридичну силу, є спеціальною відносно загальної норми, яка має вищу юридичну силу
- C. з одного і того ж питання, вже врегульованого приписами вищої ієрархії,

приймається правова норма більшої юридичної сили, яка розходиться з першою за змістом

D. застосовуються одночасно два колізійних принципи

Темпоральні колізії – це:

- A. суперечності, які виникають внаслідок регулювання одних фактичних відносин нормами, що мають різну юридичну силу
- B. суперечності та протиріччя, які виникають внаслідок видання в різний час з того самого питання декількох норм права
- C. суперечності та протиріччя, які виникають внаслідок часткового збігу обсягів регулювання декількох норм права
- D. суперечності, які виникають внаслідок регулювання одних фактичних відносин нормами, що мають різну юридичну силу

Прогалини в законодавстві – це:

- A. повна або часткова відсутність (пропуск) необхідних юридичних норм у чинних законодавчих актах, якими, виходячи з принципів права, мають бути врегульовані певні суспільні відносини
- B. розбіжність або суперечність між нормативно-правовими актами, що регулюють одні й ті ж або суміжні правовідносини, а також між компетенцією органів держави
- C. протиріччя між існуючим правовим порядком, намірами і діями щодо його зміни
- D. повна або часткова відсутність необхідних юридичних норм у міжнародному праві

До основних ознак, що характеризують прогалини в законодавстві, не належать:

- A. повна або часткова відсутність правового регулювання суспільних відносин
- B. оціночний характер їх у праві, позитивна оцінка наявності яких залежить від правосвідомості суб'єкта правозастосування
- C. спрямованість на реалізацію вимог правових норм, оскільки конкретизується їх загальний характер щодо певних життєвих ситуацій
- D. вони є недоліком у праві, відсутність у ньому того, що повинна бути його необхідним компонентом, що обґрунтовує необхідність подолання існуючого недоліку

До основних причин виникнення прогалин у законодавстві не належить:

- A. наявність деформації у процесі нормотворчості, спричинених, наприклад, лобіюванням голосування в парламенті в інтересах певних бізнесових груп
- B. технічна помилка законодавця, допущена при розробці нормативних актів та застосуванні прийомів законодавчої техніки
- C. відставання нормотворчості від постійного розвитку суспільних відносин,

- як наслідок невміння передбачати появу нових життєвих ситуацій
- D. наявність спору про право, в якому сторони не можуть дійти погодженого рішення про зміст своїх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Завдання для самостійної роботи:

1. Сформулюйте поняття прогалини в законодавстві.
2. Визначте причини виникнення прогалин в законодавстві.
3. Вкажіть шляхи усунення і подолання прогалин в законодавстві.
4. Здійсніть аналіз природи юридичних колізій.
5. Визначте способи подолання юридичних колізій.
6. Вкажіть причини нормопроєктувальних та правозастосовних помилок.
7. Охарактеризуйте види нормопроєктувальних та правозастосовних помилок.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми:

Поняття 1	Поняття 2
Спільне	
Поняття 1	Поняття 2
Відмінне	

Варіант 1. Спільне і відмінне між поняттями «прогалина в праві» та «прогалина в законодавстві».

Варіант 2. Спільне та відмінне між поняттями «подолання прогалин в праві» і «усунення прогалин в праві».

Варіант 3. Спільне і відмінне між поняттями «прогалина в праві» та «юридична колізія».

Варіант 4. Спільне та відмінне між поняттями «аналогія права» і «аналогія закону».

Варіант 5. Спільне і відмінне між поняттями «правова помилка» та «юридична колізія».

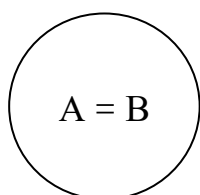
2. Доповніть твердження:

Прогалина в праві – це повна або часткова відсутність...

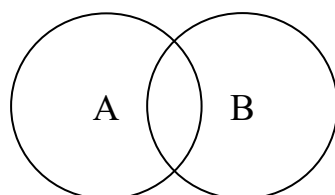
Аналогія права – це один із способів подолання...

Субсидіарне застосування норм права – це вирішення справи або окремого юридичного питання за відсутності норми...

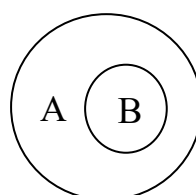
3. Підберіть до кожного виду співвідношення понять відповідні терміни теми:

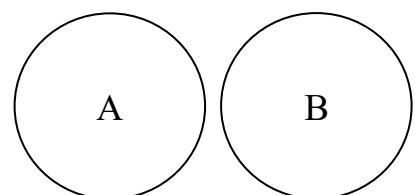
Тип № 1

Тип № 2

Тип № 3

Тип № 4

4. Визначте різновид співвідношення наведених нижче понять:

Поняття	Вид співвідношення (вказати номер із завдання 4)
Усунення прогалин в праві та подолання прогалин в праві	
Прогалина в праві та прогалина в законодавстві	
Аналогія права та аналогія закону	
Прогалина в праві та юридична колізія	

5. Заповніть таблицю:

Види колізій	Полягають у суперечностях або розбіжностях між нормами права	Зміст правил їх подолання у правозастосування
ієрархічна		
темпоральна		
змістовна (конкуренція)		
ієрархічна + темпоральна		
ієрархічна + змістова		

Тема 8. Особливості застосування норм міжнародного права.

Реферати:

1. Актуальні проблеми імплементації Україною норм міжнародних договорів.
2. Поняття публічної адміністрації в праві (acquis) ЄС.
3. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
4. Проблеми реалізації норм міжнародних договорів в Україні.
5. Рецепція норм міжнародного права у внутрішньодержавне законодавство: світова та вітчизняна практика.

Тестові завдання

Форми реалізації норм міжнародного права:

- а) дотримання
- б) виконання
- в) використання
- г) всі відповіді вірні

Основні концепції співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права:

- а) концепція примату міжнародного права
- б) концепція примату внутрішньодержавного права

- c) дуалістична концепція
- d) всі відповіді вірні

Форма реалізації норм міжнародного права, яка полягає у тому, що суб'єкти не виходять за рамки, встановлені правом, утримуються від дій, які означали б його порушення:

- a) дотримання
- b) виконання
- c) використання
- d) застосування

Форма реалізації норм міжнародного права, яка виражається в активній діяльності суб'єктів стосовно здійснення норм, що зобов'язують до певних дій:

- a) дотримання
- b) виконання
- c) використання
- d) застосування

Форма реалізації норм міжнародного права, яка полягає в реалізації можливостей, які надаються нормами права учасникам суспільних відносин:

- a) дотримання
- b) виконання
- c) використання
- d) застосування

Форма реалізації норм міжнародного права, яка передбачає здійснювання в процедурно-процесуальному порядку владно-організуючої діяльності компетентних державних органів і посадових осіб, що полягає в індивідуалізації юридичних норм шляхом ухвалення акта застосування права:

- a) дотримання
- b) виконання
- c) використання
- d) застосування

Концепція співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права, яке передбачає, що внутрішньодержавне законодавство, конституції багатьох держав закріплюють пріоритетне значення міжнародного договору у впливі на внутрішньодержавні відносини:

- a) концепція примату міжнародного права
- b) концепція примату внутрішньодержавного права
- c) дуалістична концепція
- d) не має вірної відповіді

Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу очолює:

- a) Міністр юстиції України
- b) Прем'єр-міністр України
- c) Голова Верховної Ради України
- d) Президент України

Орган, який здійснює експертизу законопроектів, які за предметом правового регулювання належать до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу називається:

- a) Комітет Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції
- b) Державний департамент з питань адаптації законодавства
- c) Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу
- d) Міністерство юстиції України

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу – це:

- a) процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*
- b) поетапне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу
- c) зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства (Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство по атомній енергії та Європейське співтовариство по вугіллю та сталі)
- d) всі відповіді вірні

Для визначення належності законопроекту за предметом правового регулювання до сфер правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, до Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції надсилаються:

- a) всі законопроекти, предметом правового регулювання яких є конкуренція, захист інтелектуальної, промислової і комерційної власності.
- b) всі законопроекти, що зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян.
- c) всі законопроекти, внесені до Верховної Ради України.
- d) не має вірної відповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Сформулюйте поняття реалізації норм міжнародного права.
2. Визначте ознаки реалізації норм міжнародного права.

3. Вкажіть форми реалізації норм міжнародного права.
4. Розкрийте особливості застосування норм європейського права.
5. Визначте місце у внутрішньому правопорядку міжнародних договорів, та загальновизнаних і звичаєвих норм міжнародного права.
6. Охарактеризуйте порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
7. Вкажіть проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми:

Поняття 1	Поняття 2
Спільне	
Поняття 1	Поняття 2
Відмінне	

Варіант 1. Спільне і відмінне між поняттями «виконання норм міжнародного права» та «використання норм міжнародного права».

Варіант 2. Спільне та відмінне між поняттями «дотримання норм міжнародного права» і «застосування норм міжнародного права».

Варіант 3. Спільне і відмінне між поняттями «трансформація норм міжнародного права» та «рецепція норм міжнародного права».

Варіант 4. Спільне та відмінне між поняттями «міжнародний договір» і «міжнародний звичай».

Варіант 5. Спільне і відмінне між поняттями «міжнародний правопорядок» та «міжнародне право».

2. Доповніть твердження:

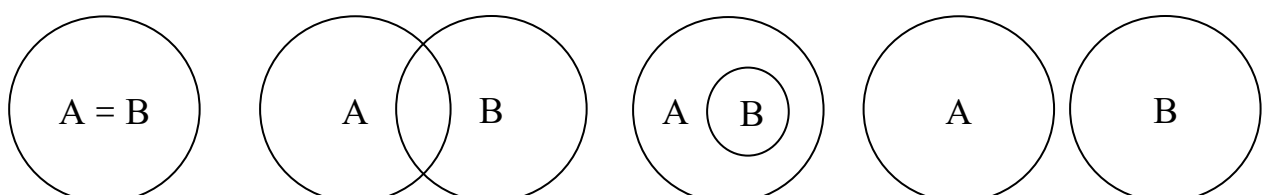
2.1. Трансформація – це сукупність форм і методів перетворень норм ... в норми внутрішньодержавного права шляхом видання спеціального державного нормативного акта, доопрацювання норм міжнародного права у відповідності із загальними принципами ...

2.2. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу – це...

2.3. Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є ...

2.4. Пріоритетними сферами адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є ...

3. Підберіть до кожного виду співвідношення понять відповідні терміни теми:

4. Визначте різновид співвідношення наведених нижче понять:

Поняття	Вид співвідношення (вказати номер із завдання 4)
Виконання норм міжнародного права та використання норм міжнародного права	
Дотримання норм міжнародного права та застосування норм міжнародного права	
Трансформація норм міжнародного права та імплементація норм міжнародного права	
Міжнародний правопорядок і міжнародне право	

5. На підставі опрацювання ст. ст. 8 – 9 Конституції України від 28 червня 1996 р., а також Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р., розкрийте проблемні аспекти імплементації норм міжнародного права у вітчизняне внутрішньодержавне право, а також складнощі правозастосовної практики з цього приводу.

6. Індивідуальні завдання (курсіві, дипломні роботи)

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» не передбачено.

7. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка виконаних завдань, тестовий та рейтинговий контроль. Контроль успішності здобувачів вищої освіти з кожної навчальної дисципліни поділяється на поточний і підсумковий контроль.

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю: 1) метод усного контролю; 2) метод письмового контролю; 3) метод тестового контролю; 4) метод програмованого контролю.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до програми, робочої програми, силабусу.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість

засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувача щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Контрольне оцінювання може проводитись в усній формі, у формі письмової контрольної роботи та/або тестування (комп'ютерного, письмового).

Контроль самостійної роботи здійснюють шляхом перевірки виконаних завдань на практичних, семінарських заняттях, написання рефератів, есе тощо.

Підсумковий контроль – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку або іспиту (якщо дисципліна вивчається впродовж декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитись за частиною дисципліни, вивченої в даному академічному періоді). Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає три теоретичних питання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінювання
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив від 90% тестових завдань.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 75–90% тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 60–75%

	тестових завдань.
2	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив до 60% тестових завдань.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є:

1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Вищий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником вищого навчального закладу (п.4 статті 10 ЗУ «Про вищу освіту»).

За рекомендацією МОН України розподіл балів з яких формується рейтинг компетентності здобувача вищої освіти відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

Рейтинг компетентності курсантів (слухачів, студентів) НАВС з навчальної дисципліни.

Рейтинг компетентності курсантів (слухачів, студентів) з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою: максимальний рейтинг з навчальної роботи – 60 балів (мінімальний 30 балів), максимальний рейтинг з підсумкового контролю – 40 балів. Якщо курсант (слухач, студент) не зміг отримати мінімальної кількості балів з навчальної роботи (30 балів) або його загальний рейтинг компетентності складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

Якщо курсант (слухач, студент) виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності курсант (слухач, студент)а НАВС з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

¹ Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності* курсант (слухач, студент)а 100 балів.

Рейтинг з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а НАВС

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, лабораторні, практичні, семінарські заняття) та *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а з дисциплін, що забезпечуються кафедрою здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5. Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача вищої освіти

Бали	Вид рівня компетентності		Критерій оцінювання компетентності
2	Рецептивно-продуктивний	Незадовільний	У курсант (слухач, студент)а <i>відсутні знання</i> навчального матеріалу або він відмовляється від відповіді.
		Низький	Курсант (слухач, студент) має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
		Мінімальний	Курсант (слухач, студент) має <i>безсистемні знання</i> , допускає формально-логічні помилки при формулюванні понять, класифікаційних критеріїв та їхньому тлумаченні. Хаотично і невпевнено викладає матеріал, не здатен відділяти головне від другорядного, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Репродуктивний	Достатній	Курсант (слухач, студент) має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.

4	Конструктивно-варіативний	Добрий	Курсант (слухач, студент) має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямках впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Творчий	Відмінний	рівень компетентності. Курсант (слухач, студент) має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.

Рейтинг компетентності з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент)а отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент) визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни поділених на кількість відповідей курсант (слухач, студент)а з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)². **При визначенні середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент) необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали**

² Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості курсант (слухач, студент) має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті курсант (слухач, студент) був відсутній отримав 0 яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+4+3+4):4=3,5$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) буде $3,5 \times 12 = 42$.

мають бути отриманні курсант (слухач, студент)ом не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент)а менший 2,5 курсант (слухач, студент) вважається таким, що має академічну заборгованість і не допускається до підсумкового контролю.

Рейтинг з підсумкового контролю курсанта (слухача, студента)

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою передбачений у формі екзамену.

Екзамен із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються курсанту (студенту). Максимальна кількість балів з підсумкового контролю курсантів (слухачів, студентів) становить 40 балів. Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість курсантів (слухачів, студентів) у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць.

Білети підсумкового контролю мають складатися з теоретичних і практичних питань. Білети підсумкового контролю мають відповідати таким вимогам:

- кожне питання бажано розпочинати словами: обґрунтувати..., проаналізувати..., дати оцінку..., довести... тощо, щоб забезпечити перевірку вміння здобувачів вищої освіти використовувати набуті знання для вирішення практично спрямованих завдань;

- складність білетів має бути приблизно однаковою і дозволяти курсант (слухач, студент)у за час, відведений для відповіді, глибоко та повно розкрити зміст усіх питань;

- при формулюванні завдань (питань) необхідно використовувати поняття, терміни, назви, позначення тощо відповідно до програми навчальної дисципліни.

Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни³.

Оцінювання компетентності курсант (слухач, студент)а під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю курсант (слухач, студент)а визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент)а отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент)а з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне

³ Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁴.

Рейтинг наукової роботи курсант (слухач, студент)а

За результатами семестрової наукової роботи курсанта (слухача, студента) його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу курсантів (слухачів, студентів) нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень курсанта (слухача, студента)

Результати творчої роботи курсанта (слухача, студента)	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт факультету (інституту), приз за експонат на виставці робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

Фіксація результатів компетентності курсант (слухач, студент)а

Для занесення результатів компетентності курсант (слухач, студент)а у відомість обліку успішності, залікову книжку курсант (слухач, студент)а використовується таблиця співвідношення між рейтингом курсант (слухач, студент)а та ECTS оцінками (табл. 3).

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

⁴ Наприклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 3 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+3) \div 4) \times 8 = 30$. Або інший приклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5) \div 3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5) \div 2) \times 8 = 36$.

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)							Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
<i>max 60 %</i>							<i>max 40 %</i>	<i>max 100 %</i>
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Самостійна робота	Екзамен	
5	5	5	5	5	5	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ESTC

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59		Fx	необхідне перескладання
1-34	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

- пакет програмних продуктів Microsoft Office, а саме: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint та ін.;
- мультимедійний проєктор, комп'ютер /ноутбук/планшет, інтерактивні дошки.

Для забезпечення можливості організації дистанційного навчання може використовуватися платформа Zoom, середовище Classroom, Moodle «Мудл», Соціальні мережі та Telegram.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Поняття та ознаки правотворчості.
2. Відмінність правотворчості від правоутворення.
3. Співвідношення категорій «правотворчість», «законотворчість» та «нормотворчість».
4. Поняття та зміст правотворчості органів публічної влади.
5. Поняття та ознаки нормотворчості.

6. Сутність та завдання нормотворчості.
7. Рівні нормотворчості.
8. Функції нормотворчості.
9. Класифікація нормотворчості.
10. Правові акти.
11. Поняття та особливості нормотворчого процесу.
12. Стадії нормотворчого процесу.
13. Особливості проектної (нормопроектувальної) стадії нормотворчого процесу.
14. Розробка концепції проекту нормативно-правового акта.
15. Проведення попередньої експертизи проекту нормативно-правового акта як елемент проектної стадії нормотворчого процесу.
16. Попередній та офіційний розгляд проекту нормативно-правового акта.
17. Прийняття, підписання та офіційне оприлюднення нормативно-правового акта.
18. Нормопроекування як стадія нормотворчого процесу.
19. Мета та основні завдання юридичного нормопроекування.
20. Суб'єкт юридичного проектування.
21. Функції юридичного нормопроекування.
22. Принципи нормопроекування.
23. Особливості нормопроекування у процесі законотворчої діяльності.
24. Нормопроекування у процесі діяльності Кабінету Міністрів України.
25. Нормопроекування у процесі відомчої нормотворчої діяльності.
26. Нормотворчість в МВС України.
27. Поняття та ознаки юридичної техніки.
28. Поняття та елементи нормопроектувальної техніки.
29. Поняття та загальна характеристика засобів і правил нормопроектувальної техніки.
30. Роль і значення термінології в нормопроекуванні.
31. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці.
32. Юридичні конструкції.
33. Структура проекту нормативно-правового акту.
34. Елементи структури законопроекту (закону) та підзаконного нормативно-правового акту.
35. Основні вимоги до змісту підзаконного нормативно-правового акту.
36. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці.
37. Юридичні конструкції.
38. Загальні відомості про реалізацію норм права: поняття, форми реалізації та критерії їх розподілу.
39. Застосування норм права як особлива форма їх реалізації.
40. Особливості застосування окремих видів правових норм.
41. Функції застосування права.
42. Поняття процесу застосування норм права.
43. Стадії застосування норм права.
44. Юридичні засоби законного вирішення справ.

45. Принципи (вимоги) правильного застосування норм права.
46. Ефективність правозастосування та її критерії.
47. Умови забезпечення ефективності правозастосовної діяльності.
48. Поняття системи гарантій правильного застосування норм права.
49. Поняття, загальна характеристика та значення тлумачення норм права.
50. Причини, що викликають необхідність тлумачення норм права.
51. Тлумачення норм права як необхідна передумова і компонент їх правильного застосування.
52. Рівні (ступені) юридичного аналізу.
53. Процес тлумачення норм права і його елементи.
54. Стадії тлумачення.
55. Механізм з'ясування змісту правової норми.
56. Поняття способів тлумачення, їх види і основні риси.
57. Поєднання окремих способів тлумачення в процесі тлумачення правових норм.
58. Обсяг тлумачення, співвідношення дійсного змісту норм права з її текстуальним виразом.
59. Буквальний, розширювальний і обмежувальний способи тлумачення.
60. Види тлумачення норм права.
61. Правова природа актів застосування норм права, їх основні риси.
62. Поняття правозастосовних актів
63. Класифікація правозастосовних актів.
64. Способи індивідуалізації правових приписів в правозастосовному акті.
65. Роль правозастосовних органів у правовідносинах, що виникають на основі актів застосування права.
66. Вплив глобалізаційних процесів на внутрішньодержавну правозастосовну практику, форми та шляхи такого впливу.
67. Співвідношення актів застосування права з нормативно-правовими актами.
68. Порядок (процедура) видання правозастосовних актів.
69. Структура правозастосовних актів.
70. Концепція національної нормотворчої діяльності.
71. Потреби удосконалення нормотворчої діяльності органів публічної влади.
72. Заходи удосконалення нормотворчої діяльності органів публічної влади.
73. Застосування норм права у випадках прогалин у праві.
74. Поняття прогалин у праві, способи їх усунення і подолання.
75. Аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування права.
76. Правила використання інституту аналогії.
77. Конкуренція норм права у сфері публічного управління.
78. Правозастосовні помилки: поняття та класифікація.
79. Причини правозастосовних помилок та умови, що сприяють їх виникненню.
80. Імплементативні механізми застосування у внутрішньому правопорядку норм міжнародних договорів України.
81. Форми реалізації норм міжнародного права.

82. Особливості застосування норм європейського права.

83. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

84. Місце у внутрішньому правопорядку міжнародних договорів та їх застосування українськими судами.

85. Місце у внутрішньому правопорядку України загальновизнаних і звичаєвих норм міжнародного права і їх застосування українськими судами.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1861-17#n720>

3. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF/conv#Text>

4. Про внесення зміни до статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації" щодо зменшення строку оприлюднення проектів нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування: Закон України від 15.09.2020 № 890-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-20#Text>

5. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 № 731. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>.

6. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021. № 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-%D0%BF#Text>

7. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF>

8. Про внесення змін до Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 59. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-vedennya-yedinogo-derzhavnogo-reyestru-normativno-pravovih-aktiv-tat270121>

9. Типова інструкція з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України № 1242 від 30.11.2011. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1242-2011-п.

10. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text>

11. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів : Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05>.

12. Рекомендації з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих нормативно-правових актів: Постанова колегії Міністерства юстиції України від 27.03.1998. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003323-98#Text>

13. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1040. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF>

14. Про затвердження форми висновку юридичної служби міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів, місцевих державних адміністрацій за результатами проведення юридичної експертизи проекту нормативно-правового акта : Наказ Міністерства юстиції України від 06.07.2011 № 1805/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0826-11>.

15. Деякі питання документування управлінської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF>.

16. Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електрон. ресурс]: Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини; затверджено Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини 15.08.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-06#Text>

17. Про здійснення експертизи проектів законів та проектів актів Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, щодо відповідності положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини: Наказ Міністерства юстиції України від 20.08.2008 N 1219/7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1219323-08#Text>

18. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015. № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15/conv#Text>

19. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Наказ Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>

20. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. №30. Ст. 260.

21. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

22. Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. N 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF/conv#Text>

23. Проект Закону про правотворчу діяльність від 25.06.2021 № 5707. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355

24. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

25. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a04#Text

26. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: ООН. Міжнародний договір від 23 травня 1969р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text

27. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569

28. Договір про Європейський Союз: Міжнародний документ від 07.02.1992 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029

29. Справа про тлумачення терміна «законодавство». Рішення Конституційного Суду України № 12-рп/98 9 липн. 1998 р. *Вісник Конституційного Суду України*. 1998. № 4. С. 26.

30. Актуальні проблеми теорії держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2010. 260 с.

31. Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів : навч. посіб. Київ : Європа XXI, 2007. 256 с.

32. Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми : проблемні лекції. Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. 73 с.

33. Бургін М. С. Аргументації теорія. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ, 1998. Т. 1. С. 139–140.

34. Ведерніков Ю. А., Папіра А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с.

35. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2007. 992 с.

36. Ганич О.А. Правотворчість в державному управлінні [Текст] : навч. посіб. Держ. ВНЗ "Донец. нац. техн. ун-т". 2-ге вид., перероб. та допов. Донецьк

: ЛАНДОН-XXI, 2014. 414 с.

37. Гусарев С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія права і держави : навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2008. 270 с.

38. Гетьман Є.А. Нормотворча діяльність органів виконавчої влади в Україні: правовий зміст і проблемні питання [Текст] : монографія. Харків : Оберіг, 2014. 307 с.

39. Грищук О.В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір [Текст]: монографія. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. 213 с.

40. Загальна теорія права : підруч. / М. І. Козюбра та ін. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

41. Загальна теорія права : підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.

42. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2006. 477 с.

43. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.

44. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права : навч. посіб. 3-тє вид., змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 247 с.

45. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навч. посіб. Дніпро : Гельветика, 2018. 359 с.

46. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посіб. / За заг. ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

47. Методичні рекомендації з розробки та прийняття законодавчих актів (законодавча техніка) [Текст] / [Ю. С. Шемшученко та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. І. Ющика] ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. 92 с.

48. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.

49. Настасяк І. Ю. Тлумачення правових норм : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2009. 336 с.

50. Нормопроєктувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів : навч.-методич. посіб. / Уклад. : С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 35 с.

51. Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроєктне забезпечення [Текст] : монографія / [В. Л. Федоренко та ін. ; передм. Ю. В. Ковбасюка ; за ред. О. В. Скрипнюка і В. В. Федоренка] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. : НАДУ, 2011. 343 с.

52. Нормотворчий процес та правозастосування: навчальний посібник / О.В. Попова – Київ: НУБіП України, 2022. - 168 с.

53. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред.

С.Д. Гусарєва. Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. 160 с. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/enforcement/start.html>

54. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. – Вид. 10-те, змінене і допов. – Харків : Право, 2021. – 484 с.

55. Осауленко О. І. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Істина, 2007. 336 с.

56. Семерак О. С. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 392 с.

57. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. Вид. 4-те, допов. і перероб. Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. 524 с.

58. Сухонос В. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Суми : ВТД Університетська книга, 2005. 536 с.

59. Теорія держави і права : підруч. / С. Л. Лисенков та ін. / За ред. С. Л. Лисенкова. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 448 с.

60. 22. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / О. В. Зайчук та ін. / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

61. Теорія держави та права : навч. посіб. для підготов. до атест. здоб. вищої освіти / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.

62. Теорія держави та права : підруч. / Є. О. Гіда та ін. / За заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

63. Теорія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О. М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. – 436 с.

64. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навчальний посібник / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. — К.: «Хай-Тек Прес», 2020. — 296 с

65. Філософія права / За ред. Дж. Фейнберга, Дж. Коулмена ; пер. з англ. П. Тарашук. Київ : Основи, 2007. 1256 с.

66. Фулей Т. І. Застосування Європейської конвенції з прав людини при здійсненні правосуддя в Україні : навч.-метод. посіб. для суддів. Київ Проект-бізнес, 2009. 200 с.

67. Фулей Т., Лукас Л., Сайнц Л. Розробка проектів нормативно-правових актів відповідно до методики вирішення проблем. Київ, 2012. 180 с.

68. Шутак І. Д., Онищук І. О., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2016. 232 с.

Додаткова література

69. Абрамович Р. М. Особливості судової аргументації при застосуванні принципу незворотності дії закону в часі в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 17–20.

70. Бабін І.І. Юридична конструкція податку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. К., 2007. – 20 с.

71. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 20 с.
72. Бергазюк І.М. Форми та межі участі міжнародних організацій у правотворчому процесі в Україні. *ПРАВО І СУСПІЛЬСТВО*. 2021. № 2. С. 246-253.
73. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» Харків. 2004. 20 с.
74. Білас Ю. Ю. Європейські стандарти прав людини в контексті правозастосування сучасної України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2011. 19 с.
75. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Казуальне тлумачення норм права: теоретичні та практичні аспекти розуміння. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 18. Економіка і право. Київ, 2015. Вип. 27. С. 207–215.
76. Бобровник С. В. Правозастосовні акти: природа, сутність та місце в системі законодавства. *Правова держава*. Київ, 2019. Вип. 30. С. 35–43.
77. Бриль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів : монографія. Київ : МП Леся, 2012. 191 с.
78. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.
79. Гнатюк М. Д. Правозастосування як форма реалізації права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 211 с.
80. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні : монографія. Чернігів : Вид. Лозовий В. М. 2012. 327 с.
81. Головченко О. В. Захист прав людини в контексті правозастосування : автореф. дис. ... д-ра філос. в галузі права. Київ, 2013. 18 с.
82. Гринь О. Д. До питання про ефективність правозастосовних актів. *Митна справа*. Одеса, 2015. № 2 (22). С. 64–71.
83. Гуйван П. Д. Юридична визначеність правозастосування за європейськими принципами. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2017. № 3. С. 276-281
84. Дзейко Ж.О. Поняття юридичних конструкцій як засобів законодавчої техніки. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. №1 (75). С. 5-17.
85. Дідич Т. О. Нормопроекування: питання теорії та методології : монографія. Київ : Вид-во Європ. університету, 2010. 160 с.
86. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2014. № 11. Т. 11. С. 40–42.
87. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2014. № 11. С. 40–42.
88. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). *Право України*.

Київ, 2017. № 4. С. 86–96.

89. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики суду в діяльності органів внутрішніх справ України / Ю. Л. Білоус та ін. Київ : Цифра, 2008. 324 с.

90. Зубенко А. В. Інтерпретаційна техніка актів тлумачення норм права. *Форум права. Електронне наукове фахове видання*. 2012. №4. С. 395-398. – URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/8biozcz.pdf>

91. Кадикало О. І. Офіційне тлумачення норм Конституції і законів конституційними судами (на прикладі України і країн СНД) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2010. 22 с.

92. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.

93. Кістяник В. І. Вплив моделі правової аргументації Р. Дворкіна на судові рішення. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 21–24.

94. Кістяник В. І. Особливості аргументації в судах загальної юрисдикції. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2015. Т. 168. С. 52–55.

95. Коваль Н. Т. Зasadничі принципи правозастосування у розбудові правової держави: методологічні основи концептуалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.

96. Козюбра М. Теорія юридичної аргументації та її особливості в конституційному судочинстві. *Вісник Конституційного Суду України*. Київ, 2016. № 6. С. 167–180.

97. Козюбра М. І. Загальнотеоретичне правознавство в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2017. Т. 193. С. 3–11.

98. Козюбра М. І. Моделі (типи) юридичної аргументації. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 3 – 8.

99. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна : зб. наук. статей ; гол. ред. А. Мелешевич. Київ : Дух і літера, 2013. С. 559–582.

100. Константий О. В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України. *Вісник Верховного Суду України*. Київ, 2012. № 1 (137). С. 33–35.

101. Костовська К. М. Юридична техніка актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2011. 16 с.

102. Костюк Н. П. Особливості стадій правозастосування. Держава і право. Київ, 2009. № 44. С. 70–76.

103. Кравець М. О. Поняття, сутність та місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2015. № 3. С. 110–116.

104. Кривицький Ю. В. Генезис теорії юридичної аргументації: від давньогрецької софістики до «аргументативного повороту». Національні

правові системи в умовах глобалізації (пам'яті професора О.Г. Мурашина)» : зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 21 берез. 2019 р.) / Редкол. : А. М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н. В. Лазнюк. Київ : НАВС, 2019. С. 74–79.

105. Кривицький Ю. В. Історичний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичний аспект. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2012. № 1. С. 32–36.

106. Кривицький Ю. В. Правила правозастосовної юридичної аргументації. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Консультація місія Європейського Союзу. Харків, 2019. С. 107–109.

107. Кривицький Ю. В. Судова аргументація як вид юридичного дискурсу. Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 квіт. 2019 р.). Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2019. С. 124–128.

108. Кривицький Ю. В. Юридична аргументація: доктринальне розуміння та методологічний потенціал. *Філософські та методологічні проблеми права*. Київ, 2019. № 2 (18). С. 36–45.

109. Лобач О. М. Юридична аргументація в податковому праві (загальний огляд). *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2017. Т. 193. С. 30–37.

110. Малента В. С. Неофіційне тлумачення норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 18 с.

111. Мартиненко П. Місце та роль Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року в конституційно-правовому механізмі України. *Вісник Конституційного Суду України*. Київ, 2002. № 2. С. 64–75.

112. Мартинишин Г. Й. Логіко-філософські основи правозастосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Львів, 2017. 18 с.

113. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Право, 2015. 175 с.

114. Мельник М. О. Вплив висновків школи правового реалізму на теорію юридичної аргументації. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2017. Т. 193. С. 26–30.

115. Михайлович Д. М. Толкование закона : монография. Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2004. 198 с.

116. Молибога М. П. Тлумачення (інтерпретація) правових норм: наукове та практичне значення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.

117. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2010. № 2. С. 42–46.

118. Назарук Ю. Теоретичні характеристики правозастосовного акта. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2017. № 3. С. 217–220.

119. Невзоров И. Л. Принципы законности в правоприменительной

деятельности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харьков, 2002. 196 с.

120. Обушенко Н. М. Правозастосування та його місце в трудовому праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 18 с.

121. Онищук І. І. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки. *Юридична Україна*. Київ, 2011. № 6 (102). С. 22–27.

122. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах : монографія. 2-ге вид., стер. Харків : Право, 2019. 226 с.

123. Онищук І. І. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/1297-problemi-vdoskonalennya-normativno-pravovogo-regulyuvannya-vimog-do-yuridichno-texniki.html>.

124. Павлишин О. В. Оптимізація правозастосовної діяльності: теоретико-правові та логіко-філософські засади. Київ, 2008. 123 с.

125. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 224 с.

126. Перепелюк А. М. Механізм правозастосування: поняття, ознаки та структурна характеристика. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2012. № 4. С. 72–76.

127. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.

128. Політюк А. П. Аргументація як предмет неформальних досліджень (неформальна логіка та риторична аргументація) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.06. Київ, 2015. 18 с.

129. Право в публічному управлінні : навч. посіб. / [Н. Г. Плахотнюк, В. І. Мельниченко, С. Д. Дубенко та ін.]. – Київ : ПАДУ, 2018. – 240 с.

130. Правотворчість та правозастосування у демократичній державі: теорія і практика [Текст] : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. : тези наук. доп. (3 жовт. 2019 р.) / "Правотворчість та правозастосування у демократичній державі: теорія і практика", міжнародна юридична науково-практична конференція (2019 ; Київ). Київ : Редакція "ТПУ", 2019. 105 с.

131. Пригара Л. І. Юридична техніка актів правозастосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 19 с.

132. Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів: тези доп. та повідомл. сучасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 листоп. 2017 р.) / за заг. ред. І. Д. Шутака. – Харків : Право, 2017. 344 с.

133. Пунько О. В. Структурна побудова правозастосовних актів. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. Київ, 2014. № 4. С. 36–40.

134. Пунько О. В. Функції правозастосовних актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ, 2015. № 2. С. 106–111.

135. Рабінович П. М., Дудаш Т. І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник Національної академії правових*

наук України. Харків, 2016. № 2 (85). С. 8–20.

136. Савенко М. Д. Методологія юридичної аргументації у рішеннях конституційної юстиції. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 12–17.

137. Тимофєєв О. О. Тлумачення податково-правових норм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2010. 20 с.

138. Тодыка Ю. Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика : монография. Харьков : Факт, 2003. 328 с.

139. Третьяков Д. Ієрархія законів і принцип «*pacta servanda*». До питання про статус і місце міжнародних договорів у правовій системі України. *Віче*. Київ, липень 2008. № 14. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/1020/>.

140. Трояновський О.В. ПАСТА SUNT SERVANDA? ПРО РЕЖИМ ОДНОСТОРОННІХ АКТИВ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 213–220.

141. Циппеліус Р. Методика правозастосування / Упоряд. Б. Шлоер ; пер. з нім. Р. Корнута. Київ : Юстініан, 2016. 191 с.

142. Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 20 с.

143. Шиб Т. Співвідношення міжнародного та національного права України. *Віче*. Київ, 2011. № 4. С. 30–32.

144. Щербина О. Ю. Специфіка витлумачення терміна «юридична аргументація» у логіко-юридичних студіях. Альманах. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. Київ, 2016. № 25. С. 61–66.

145. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич та ін. / За заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2015. 336 с.

146. Юхимюк О. М. Співвідношення понять «правозастосування» та «застосування норм права». *Часопис Київського університету права*. Київ, 2011. № 4. С. 53–56.

147. Якименко Х.С., Сало В.І. Правотворча діяльність інститутів Європейського Союзу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 77–91.

15. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
5. Міністерство внутрішніх справ. URL: <https://mvs.gov.ua/>
6. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <http://ials.sas.ac.uk/library/eservice/elibrary.htm>
7. Європейський Союз. URL: <https://europa.eu>
8. Європейський суд з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int>

9. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua>
10. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.library.ukma.edu.ua>
11. Національна академія внутрішніх справ. URL: <http://www.naiu.kiev.ua>
12. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
13. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.nplu.org>
14. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
15. Німецькі бібліотеки. URL: <http://www.ddb.de/>
16. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk.
17. Рада Європи. URL: <https://www.coe.int>.
18. Українська правнича фундація. URL: <http://www.ulf.com.ua/>
19. Українська асоціація міжнародного права. URL: <https://www.uail.com.ua>.
20. Центр європейського і порівняльного права. URL: <http://www.ecle.gov.ua/>
21. Центр розвитку українського законодавства. URL: <http://www.ulde.kiev.ua/news.php>